

KASB-HUNAR MAKTABIDA ONA TILI VA ADABIYOT FANINING O'QITILISHI HAMDA YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA BADIY ADABIYOTNING AHAMIYATI

Bulayeva Marhabo Muhammadiyevna
Samarqand viloyati Kattaqurg'on tuman
2-son kasb-hunar maktabi
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Badiiy adabiyotning yoshlar ma'naviyatiga ijobiy ta'sir etishini ko'zda tutgan holda ushbu maqolamizda hikmatlardan tahlillar berilgan. Yoshlarga berilayotgan e'tibor va shu sohada qabul qilingan qonun va qarorlar keltirilgan. Yosh avlod tarbiyasida ustozlarning mas'uliyati zarurligi yoritilgan. Darslarda hikmatlardan foydalanish natijasi haqida tavsiyalar berilgan. Kitob o'qish foydali ekanligi ta'kidlangan. Badiiy asarlardan foydalanish orqali, ayniqsa, hikmatlar orqali o'quvchilar ma'naviyatini yuksaltirish va ularga ruhiy quvvat berish mumkinligi haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: *kitobxonlik madaniyati, ma'naviy ozuqa, ijodkorlik, ruhiy quvvat, yoshlar tarbiyasi,*

Annotation. In view of the positive impact of literature on the spirituality of young people, the analysis of proverbs as a continuation of the previous ones is given in this article. The attention given to young people and the laws and decisions adopted in this area. The need for the responsibility of teachers in the education of the younger generation is highlighted. In the lessons, recommendations were made about the result of the use of proverbs. It is noted that reading a book is useful. Through the use of literature works, especially through proverbs, it is mentioned that it is possible to raise the morale of students and give them spiritual strength.

Keywords: reading culture, spiritual feed, creativity, spiritual power, youth education

Аннотация. Ввиду положительного влияния литературы на моральное состояние молодежи в данной статье дается анализ пословиц как продолжение предыдущих. Внимание, уделяемое молодежи, а также законы и решения, принятые в этой связи. Было отмечено, что ответственность учителей в воспитании подрастающего поколения необходима. Были даны рекомендации по результату использования пословиц на уроках. Отмечается, что чтение книги полезно. Из литературных произведений говорится, что можно поднять мораль студентов, придать им духовных сил, особенно за счет использования пословиц.

Ключевые слова: культура чтения, духовная подпитка, творчество, духовная сила, воспитание молодежи

Badiiy adabiyotdan bahramand bo'lish, ayniqsa, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Ahmad Yassaviy, Jaloliddin Rumiy, Navoiy, Bobur kabi mumtoz

adabiyot vakillari asarlarini o'rganish yosh avlod ma'naviyatining yuksaltirish uchun zamindir!

Bugungi kun talabi yoshlar ma'naviy dunyosini yuksaltirish hamda bu borada yurtimizda qator mazmunli ishlar olib borilganligi tahsinga sazavordir. Respublika Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan tasdiqlangan "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi qonun («Xalq so'zi» gazetasining 2016-yil 15-sentabridagi 182 (6617)-sonida e'lon qilingan), «Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida»gi 2017-yil 13-sentabrda e'lon qilingan qarori va yoshlarni tarbiyalash yo'lidagi beshta muhim tashabbus yoshlar ma'naviyatini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga molik bo'ldi.

Kitobga ko'ngil qo'ygan, badiiy adabiyotdan ozuqa olgan, ilmiy, dunyoqarashi keng insonlar hayotda doimo ilg'or va boshqalar uchun yo'l boshchi bo'lganlar. Adabiyot fanining maktablarda o'qitilishidan maqsad o'quvchi yoshlarni ezgulikka chorlash, yovuzlikka nisbatan nafrat tuyg'usini shakllantirishdan iborat. Bu degani o'quvchilarga insoniy fazilatlarini singdiruvchi, ma'naviy-ruhiy ozuqa beruvchi, ijodkorlikka, ixtiro qilishga bo'lgan qiziqishlarini rivojlantiruvchi omil sifatida adabiyot fani hayot bilan hamnafas yashashga undovchi fandır.

Albert Eynshteynning quyidagi fikrlariga e'tiboringizni jalb qilmoqchiman: "Men aql egalari bo'lgan matematiklar oldida bosh egaman, lekin ko'ngil egalari bo'lgan adabiyotchilar oldida tiz cho'kaman".

Turli davrlarda turli elatlarda olimlar tomonidan kitob o'qishning foydali xususiyatlarini tadqiq etib kelishgan: jumladan, mutolaa asabni tinchlantiradi, miya faoliyatini yaxshilaydi, qalbni yumshatadi, chet tillarini o'rganishni osonlashtiradi, muomala madaniyatini rivojlantiradi, so'z boyligini oshiradi, tinglash qobiliyatini shakllantiradi, ijodkorlik xususiyatlarini yuzaga chiqaradi va h.k.z. Shunga qaramay tez sur'atlarda rivojlanayotgan texnika asrida vaqt tezlashib ketganligi, turli manbalarning: mobil aloqa, kompyuter, internet kabi yoshlar qiziqishini oshiruvchi texnikalar ko'pligi uchun kitobxonlik sezilarli darajada susayganligining guvohi bo'lyapmiz. Kitobxonlik madaniyatini oshirish dolzarb muommalardan biriga aylanganligi bois, biz ta'lim posbonlari zimmamizga yuklangan katta mas'uliyat bilan yoshlarga o'rnak bo'lishimiz, kelajak yoshlarining yo'lini yorituvchi nur bo'lib xizmat qilishimiz zarur.

Dars va ma'naviyat majlislarida hikmatli so'z, ibratli aforizm va motivatsiya beruvchi fikrlardan foydalanishni, bu bilan o'quvchilar ruhiyatini o'stirish va ezgulikka chorlashni o'z oldimizga maqsad qilib qo'yishimiz darkor. Bu maqsad, albatta, o'quvchilar o'qishi, ijodkorligining o'sishida o'z ta'sirini ko'rsatadi. Ushbu o'rinlarda Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Yassaviy, Jaloliddin Rumiy, Najmiddin Kubro, Navoiy kabi o'zbek adabiyotining buyuk nomoyondalari ijodidan foydalanishni tavsiya etishim mumkin. Menimcha, bu donishmand

ijodkorlar ijod namunalaridan adabiyot, tarix fani o'qituvchilari o'rinli foydalana olishadi, albatta.

Quyida foydalanish uchun hikmatlar namunalaridan keltirmoqchiman.

Yusuf Hos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarida aqliy, ahloqiy, mehnat, jismoniy va nafosat tarbiyasiga doir fikrlari katta tarbiyaviy ahamiyatga egadir. U insonni ulug'laydi. Uning fikricha, insonning ulug'ligi aql-idroki, so'zlash qobiliyati, bilimi, uquvi, hunarga egaligidadir.

Adib o'quv va bilimni farqlaydi: o'quv tug'ma ravishda inson ruhiyatida mavjuddir, bilim esa o'qish-o'rganish va mehnat tufayli egallanadi. Agar ularning har ikkisi o'zaro birlashsa, insonning qadri ortadi:

Zakovat qayerda bo'lsa, ulug'lik bo'ladi,

Bilim kimda bo'lsa, buyuklik oladi.

Zakovatli uqadi, bilimli biladi,

Bilimli, zakovatli tilakka etadi.

Yusuf Hos Hojib ta'lim va tarbiyaning uzviy bog'liq holda bo'lishini tavsiya etadi, o'g'il bolalarning bir necha san'at turlarini va hunarlarni tugal o'rganmog'i lozimligini ta'kidlaydi, bu-ularning kelajak hayotlari, jamiyat rivoji uchun zarurligini aytadi.

Alloma farzandlarga turli bilim va hunarlar o'rgatilmog'i kerakligini aytib, ularni go'zal ahloqli qilib, voyaga etkazishni ota-onalarga maslahat beradi: Hudo kimga zakovat, aql, bilim bersa, U barcha orzularga qo'l uzatadi.

Kimning hulqi yahshi, fe'l-atvori to'g'ri bo'lsa, U tilagini topadi, kun va oy unga boqadi.

Kitob o'qish, aql va tarbiya masalalariga oid hikmatlarni o'quvchilarimizga ko'proq aytishimiz joyizki, quloqlari shunaqa tarbiyaviy ahamiyatli gaplarga o'rgansin. Bu hikmatlarni o'quvchilarga tahlil qildirsak esa o'z fikrlari kabi ongida muhrlanadi deb o'ylayman.

Dunyoda ilmdan boshqa najot yo'q va bo'lmagay.

Imom al-Buxoriy

Ilmga nisbatan go'yo cho'pon kabi posbon bo'linglar, lekin ilmni faqat rivoyat qiluvchi bo'lmanglar.

Hadis

Agar yolg'iz esang, hamdam kitobdur,

Bilim subhidagi nur ham kitobdir.

Kim hunarni desa, u dono bo'lur, nodonlar qudrat deb boylikni bilur.

Abdurahmon Jomiy

Kimki o'rganishni uyat, or demas,

Suvdan dur topadi, toshdan la'l, olmos.

Nizomiy Ganjaviy

Men olimlarga, ilohiyotchilarga, faylasuflarga va tarixchilarga hurmat – ehtirom ko'rsatdim. Men ularni hurmat qildim va e'zozladim.

Bir kunlik adolat – yuz kunlik toat – ibodatdan afzal.
Amir Temur

Ishga yarab qolsa ilming bir muddat,
Yana oshirmoqqa aylagil shiddat
Mirzo Ulug'bek

Madaniy jamiyat shunday bo'ladiki, shu mamlakatning aholisidan bo'lgan har bir odam kasb-hunarda ozod, hamma bab-barobar bo'ladi, har Kim o'zi istagan yoki tanlagan kasb-hunar bilan shug'ullanadi. Odamlar chin ma'nosi bilan ozod bo'ladilar.

Bilim, ma'rifat yaxshi axloq bilan bezanmog'i lozim.
Abu Nasr Forobiy

Vaqt pillapoyasi cheksizdir, bir-birining o'rmini egallab boradigan avlodlar zinadan zinagagina ko'tariladilar, xolos. Jamlangan tajribani har bir avlod o'zidan keyin kelayotgan, o'zidan keyin uni taraqqiy ettiradigan va boyitadigan navbatdagi avlodga etkazib beradi.

Abu Rayxon Beruniy

Harakat zaif bo'lgan joyda, kuchli bilim foydasizdir. Harakatsiz bilim – ipsiz kamon o'qidir.

Har qanday mushkul ish aql egalari tufayli isloh qilinur.
Az-Zamaxshariy

Qobiliyatli odamni tarbiya qilmaslik – zulmkorlik va noqobil odamga tarbiya hayfdir. Tarbiyangni ayab unisini nobud qilma, tarbiyangni bunisiga zoe ketkazma.

Alisher Navoiy

Yomonlik – butun nuqsonlar majmuidir. Dunyoning ishlari siyosatsiz tartibga tushmaydi. Agar ta'lim tarbiya va jazo to'g'risida qonun-qoida bo'lmasa, mamlakat ishlari buziladi.

Husayn Voiz Koshifiy.

Ilm namoyondalariga baxillik qilma, zero ilm xazinadirki, undan qancha foydalansang ham boylikdan farkli o'laroq, baribir ko'payib boraveradi.

Oltin va kumushi bo'lmagan odam kambag'al emas, balki es-xushi va kasb-hunari bo'lmagan kishi kambag'aldir.

Majid Xavofiy

Aflotundan so'radilar: o'qish-o'rganish tokaygacha izzat va hurmatda bo'lg'usi? U javob qiladi: johillik nuqson deb hisoblangunga qadar.

Jaloliddin Davoniy

Insonning qimmati emas siymu zar.

Insonning qimmati ilm ham hunar.

Bedil

Maktab – dunyo imoratlarining eng muqaddasi va qadrlisidir. Maktabning chin va haqiqiy ma'nosini bilgan millatlar jonlari, mollari bilan himmat va g'ayratlarini sarf etib, millatning taraqqiyi rivojiga ijtixod qilurlar.

Dunyoda turmoq uchun dunyoviy fan va ilm lozimdur, zamona ilmi va fanidan bebahra millat boshqalarga poymol bo'lur.

Mahmudxo'ja Behbudiy

Hayot yo'lida birinchi masala – maktab masalasidir.

Abdurauf Fitrat

Fikr tarbiyasi eng kerakli, ko'p zamonlardan beri taqdir qilinub kelgan, muallimlarning diqqatlariga suyalgan muqaddas bir vazifadur.

Dars ila tarbiya orasida bir oz farq bor bo'lsa ham, ikkisi bir-iridan ayrilmaydigan, birining vujudi biriga boylangan jon ila tan kabidir.

Abdulla Avloniy

Moziyga qaytib ish ko'rish xayrlikdir.

Abdulla Qodiriy

Kitoblar insoniyat fikri durdonalarini to'plab avlodlarga etkazadi.

Oybek

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, badiiy asarlarni o'qish inson uchun ma'naviy ozuqa bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda yosh avlodga ta'lim-tarbiya berishda o'quvchilarga o'rnak bo'lishimiz, ularning kitob o'qish madaniyatini shakllantirishimiz, ibratli hikmatlar orqali o'quvchi ongiga ta'sir eta olishimiz lozim. Har bir dars ma'naviyat daqiqasida 5-10daqiqalik ezgulikka chorlovchi, hayotbaxsh hikmatlar orqali o'quvchi qalbiga yo'l topib, shijoatli va maqsadga intiluvchanlik ruhini singdirish biz-pedagoglarning oldimizdagi asosiy vazifalarimizdan biri deb o'ylayman. Ushbu maqolamizni o'qigan

hamkasblarimizda o'quvchilar ma'naviyatini kamol toptirish yo'lida yangi g'oyalar va fikrlar uyg'onishiga ishonchimiz komil.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alisher Navoiy. Ibratli hikoyatlar va xislatli hikmatlar. Nashrga tayyorlovchilar A.Tilovov, I.Saydullayev.-T.: "Sano-standart"2016.
2. Alisher Navoiy. Aforizmlar.Toshkent-1961
3. "Pedagogik mahorat" A.Xoliqov Toshkent 2011
4. Azizxo'jaeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.-T.: 2003
5. Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil Al-Buxoriy Al-jomi' as-sahih. 4-jild.-Toshkent, 1997.
6. Alisher Navoiy. Asarlar. 15-tom.-Toshkent, 1968.
7. Alisher Navoiy . Mukammal asarlar to'plami. 14-tom.Toshkent, "Fan", 1998.
8. Ahloq-odobga oid hadis namunalari.-Toshkent, 1990.